

Ticho nedělního odpoledne

Lucie Kukačková

publicistka

Koncem roku se na pultech knihkupectví vedle očekávaného románu Petry Soukupové objevila také novinka další z kmenových autorek nakladatelství Host – román *Neděle odpoledne* Viktorie Hanišové. Hanišová v novém románu podhaluje, že mateřská láska nemusí být za všech okolností bezpodmínečná a že mezi komunitní náboženskou sektou a praktickými takzvanými „šmejdů“ překvapivě není až takový rozdíl. A také to, že zamlčené trauma je nejkratší cestou k tichému, postupnému rozkladu jedné rodiny.

Viktorie Hanišová vstoupila do české literatury v roce 2015 románem *Anežka* o komplikovaném vztahu matky s adoptivní dcerou. Na rozkrývání zasutých rodinných traumat a křivd jsou postaveny i její dvě následující prózy *Houbařka* (Host, 2018) a *Rekonstrukce* (Host, 2019). A přestože od sebe tuto volnou „románovou trilogii“ a *Neděle odpoledne* dělí ještě mezidobí, v němž autorka stihla vydat soubor povídek *Dlouhá trať* (Host, 2020) a knihu rozhovorů o udržitelnosti a životním prostředí *Beton a hlína* (Host, 2021), je evidentní, že Hanišová se k těmto styčným tématům své tvorby v novince obloukem vrací.

Román *Neděle odpoledne* je kompozičně rozdělen do tří samostatných celků, přičemž každý z nich přináší odlišnou vypravěčskou perspektivu. „Nejsem jen tak obyčejnej kluk, protože nejsem stejnej jako ostatní. Mám speciální potřeby. Vim, co to je, znamená to něco, jako že jsem vyvolenej,“ dozvídá se čtenář od Tea, vyprávěče první, z hlediska rozsahu nejobsáhlejší části románu.

MĚŘENÍ AURY A PEVNÝ ROZVRH

Teo žije na sídlišti na okraji Prahy s poněkud uzavřenou a silně věřící matkou i otcem, který tráví většinu času v práci. Do školy nechodí, učí se doma. Kamarády nemá. Každou středu a neděli s matkou navštěvuje chrám, kde mu mesiáš měří auru a ponouká ho, aby se víc modlil. A jednou za čas absolvuje pravidelnou kontrolu u pana doktora Strejčka, který mu klade zvláštní otázky a nutí ho zapisovat do deníku všechny myšlenky, které ho napadnou.

Teův život podléhá pevně danému rozvrhu, který visí na lednici a dává přesné kontury každému jednomu dni. Tak to má rád, tak to potřebuje mít. Jenže pak je tu neděle odpoledne. Prázdné políčko v rodinném plánu, záhadný čas, kdy otec beze slova zmizí. Vnímání a líčení okolního světa z pohledu dítěte, záměrně zkrácené nepřirozenou a neopodstatněnou izolací, která ho obklopuje, paradoxně nastavuje zrcadlo ještě pokřivenější realitě, v níž se rozhodli fungovat jeho rodiče. Matka, sama zatížená nepřilíhajícími dětstvím, přilne k náboženské skupině, na jejíž setkání i s Teem pravidelně dochází v naději, že mesiáš se postará nejen o jeho duši, ale také o pigmentovou skvrnu, nevzhledné mateřské znaménko, které má chlapec na obličejí.

FOTO: VOJTECH VLK

Viktorie Hanišová

Debutovala románem *Anežka*, později vydala romány *Houbařka* a *Rekonstrukce*, povídky *Dlouhá trať* a knihu rozhovorů *Beton a Hlína*.

Nový román Viktorie Hanišové vydalo opět nakladatelství Host.

Navenek se všechno zdá být v pořádku – matka se pečlivě věnuje synovi, ještě pečlivěji domácnosti – , za tím vším ale čpí prázdno. Matka působí nepřítomně a odtahovaně, emocionální pouto mezi ní a jejím synem prakticky neexistuje. Otec je pro Tea na jednu stranu možná citově dostupnější, nicméně je věčně pryč, a když je doma, komunikace vázne. A tak mezi momenty, kdy jsou si ti dva nejbližší, patří ty, kdy otec synovi vysvětluje složité procesy, jimiž se v práci zabývá. Ačkoli Teo obsahu jeho slov příliš nerozumí a vlastně ho ani nijak zvlášť nezajímá, na otci visí a užívá si jeho přítomnost.

V románu se tento motiv několikrát opakuje a kromě neschopnosti otce navázat se

synem normální vztah připomíná také jednu z největších slabín celé rodiny – vzájemnou komunikaci. Postavy ji nevnímají jako jeden z možných prostředků ke sblížení. Redukují ji jen na nástroj reflektující každodenní dění a potřeby, téměř vždy zůstává na povrchu a nikdy nejde do hloubky.

Neochota uvolit se k niternějšímu dialogu je jedním z výrazných charakterových rysů obou rodičů. A pokud se diskuse – se zvědavostí, která je dětem vlastní – začne dožadovat chlapec, je matkou vzápětí usměrněn: „Už mlč, Teo. Takhle to prostě u nás chodí. Jinde bys to neměl lepší. Každá rodina má svoji neděle odpoledne. S tím se nedá nic dělat.“ Vyprávění nelze upřít spád, Hanišová umí mezi řád-

ky vtěsnat všechnu tíseň, která se nakupí v dětském pokoji bez dveří, stejně jako odhodlání, které přeroste strach ve chvíli, kdy si chlapec uvědomí, že možná nemusí vždy udělat to, co se od něj očekává. Dětská perspektiva je dobře odpozorovaná a text se spěšným tempem valí kupředu.

Lehce škobrtat začne ve chvíli, kdy Teo relativně rychle dospěje, ze dne na den mlčky opustí rodiče a postaví se na vlastní nohy. Čím delší cestu čtenář s dospělým Teem ujde, tím neodbytněji na něj doléhá pocit, že se vzdaluje od podstaty toho, o co v románu skutečně jde. Otazník visící nad podivným vakuem, v němž Teo prožívá své dětství, podobně jako tajemství nedělního odpoledne, které jsou v první třetině knihy tak akcentovány, najednou ztrácejí na naléhavosti.

Druhá část knihy objasňuje poměry, z nichž vzešla Teova matka, přibližuje její protipřepné dětství a dospívání, vztah k víře i seznámení s chlapcovým otcem. Smyslem jejího vyprávění je dovysvětlit její motivace a načrtnout čtenáři důvody, proč je taková, jaká je. Jestliže v první části románu tragický moment, který zapříčinil pomalý rozpad téhle rodiny, tušíme, v matčině vyprávění dostává konkrétní podobu. V závěrečné třetí části matka předává štafetu otci. Jeho úspěchané, překotné líčení událostí plné (sebe)lítosti v podstatě shrnuje to, co už čtenář až na několik drobných výjimek ví, a vede přímo a poměrně rychle k závěru.

ŠMEJDI A MESIÁŠ

Vezmeme-li v potaz, že úvodní Teovo vyprávění tvoří zhruba dvě třetiny románu a poslední třetinu si mezi sebe dělí rodiče (z nichž větší část si utrhl matka), není snadné ubránit se pocitu, že za minimem prostoru, na němž své karty vyloží otec, stojí především autorčina snaha natažený příběh zdárně završit. Myšlenka nahlednout události třemi různými optikami je určitě nosná, disproporcionálna jednotlivých částí – zejména pak místy vleklé pasáže popisující Teův dospělý život s řadou drobných odboček v kontrastu k otcovu „sprintujícímu“ finálnímu shrnutí – jí však ubírá na síle a text jako celek ve výsledku působí poněkud nevyváženě.

Hanišová se v *Neděle odpoledne* dotýká i řady společenských témat a hledá paralely tam, kde bychom je možná na první pohled nečekali: způsob, jakým „šmejdí“ zacházejí s důchodci, aby jim vnutili předražené hrnce, je v románu obdobou manipulace, kterou praktikoval mesiáš v náboženské komunitě na své ovečky, včetně Teovy matky. Tematizuje také samotou vyrůstající z vědomí vlastní jinakosti. Ta v Teově životě zůstává – nehledě na to, zda zrovna rozmlouvá s imaginární bytostí ve skříni svého dětského pokoje, nebo je o několik let později „za vodou“ a může si koupit cokoli i kohokoli – neměnnou konstantou.

Především se ale autorce daří úsporným, věcným stylem obnažit křehkost a dysfunkčnost rodinných vztahů, které možná víc než samotná tragická událost zabíjí fakt, že se o ní zásadně nemluví. ■